

Svoboda, individualismus a veřejný sektor

- Úvod do teorie veřejné volby: v čem byla nová?
- Individualisticko demokratický model,
- Vliv institucí na výsledek fiskální volby.
- Fiskální iluze

Dva přístupy:

- Fiskální proces může být uceleně interpretován a analyzován v tradičním modelu vládnoucí třídy či politického “establishmentu”.
- Veřejná volba je naopak o analýze v rámci *individualisticko demokratického modelu*.

Buchanan:

- „Ortodoxní teorie veřejných financích vedle velkorysé dávky idealistických demokratických norem odráží jakousi neurčitou kombinaci těchto dvou přístupů...“

model vládnoucí třídy:

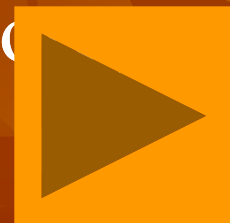
- nezajímá mne, odkud se berou pravidla, jsou dána, resp. na vůli jednotlivců nezávislá
- volič volí maximálně tak odborníka, svého zástupce, který za něj rozhoduje (klasický principal x agent vztah)
  - to se skutečně v reálném životě může objevovat - příklad zdravotní péče:

příklad zdravotní péče

- Tím, že si zvolí lékaře, vlastně jednotlivec volí někoho, koho považuje za kvalifikovanějšího než je on sám, a zmocní ho proto k tomu, aby místo něj rozhodoval.
- Jednotlivec tak ovšem činí proto, že konečné kritérium, dobré zdraví, je chápáno oběma stranami stejně a lze jej měřit pomocí objektivních měřítek.
- *Lze srovnávat zdravotnictví s politikou?*

Jsme ochotni zvolit “odborníka”, který bude za nás rozhodovat?

- zásadním rozdílem se zdá být fakt, že neexistuje **odsouhlasené a objektivní kritérium**, kterým by se vláda řídila nebo měla řídit.
- Obvykle nejsme ochotni připustit, aby zvolení političtí “lídři” rozhodovali za nás, s výjimkou omezených případů, neboť se sami mezi sebou ostře rozcházejí v názoru, jak by se mělo rozhodnout. (Válečná tyranie...)

Tradiční přístup

- Veřejné finance, jako subdisciplína klasické, neoklasické i keynesiánské politické ekonomie, spočívají primárně v analýze účinků fiskálních institucí na chování jednotlivců a skupin v soukromovlastnické ekonomice.
- Daně a státní výdaje, jak jednotlivě tak ve svém úhrnu, byly zkoumány co do jejich vlivu na jednání osob, domácností, podniků a jiných dobrovolných organizací.
- Vliv zdanění příjmu jednotlivce na jeho volbu mezi prací a volným časem, účinky zdanění podniků na efektivitu jejich řízení, apod.

Co chybělo před vznikem PCh:

- Jeden důležitý aspekt chyběl. Chování jednotlivce ve *veřejné* sféře jeho aktivit dostatečně zkoumáno nebylo, ačkoliv zde jde v konečném důsledku rovněž o volby *individuální*, bez ohledu na rozhodovací pravidla.
- ... analýza, která by osvětlila a prozkoumala rozhodovací proces jednotlivce založený na posouzení nákladů a užitků *jako kdyby* prováděl specifickou volbu, se zdá býti nezbytným výchozím bodem.
- „Doposud (60.léta) se ekonomové věnovali poměrně málo vysvětlení individuálního chování v procesu kolektivního rozhodování.“ *Buchanan*

Veřejná volba - předmět

- Procesy, prostřednictvím kterých se uplatňují a kombinují individuální, **racionální, užitek** realizující volby, až vytvoří výsledné kolektivní rozhodnutí.

- Individualisticko-demokratický model

INDIVIDUÁLNÍ RACIONALITA VE FISKÁLNÍ VOLBĚ

- Informovanost ?!
  - nedokonalá
  - optimum mezi náklady na dodatečné informace a pravděpodobné ztráty z chybného rozhodnutí
  - „optimální hladina investic“ do vyhledávání informací a analýz
  - „racionální neznalost“
  - „fiskální iluze“ vs. předpoklad racionality ve smyslu maximalizace užitku